

บทคัดย่อ

สำหรับสังคมสมัยใหม่ “การท่องเที่ยว” เป็น “วัฒนธรรม” สำคัญซึ่งผลักดันให้คนจำนวนมากเดินทางปลีกตัวออกจาก “ชีวิตประจำวัน” อันน่าเบื่อหน่ายจำเจ นักท่องเที่ยวในสังคมสมัยใหม่แสวงหา “ความจริงแท้” ซึ่งเป็นด้านตรงข้ามกับความไม่จริงแท้ของชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมโดยการบริโภค “ความหมาย” ของพื้นที่ต่างๆ การบริโภคนั้นเป็นไปด้วยการใช้สายตาในรูปแบบ “การจับจ้อง” ซึ่งมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและกระบวนการสร้าง “ภาพ” ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเป็นหลัก

จากความต้องการดังกล่าวของนักท่องเที่ยว มีการให้ความหมายและจัดการพื้นที่ต่างๆให้เป็นวัตถุติ่งแห่งการจับจ้อง ทั้งนี้โดยมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อุดมการณ์ความคิด และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยผลักดัน พื้นที่หนึ่งๆเกิดชุดความหมายเพิ่มเติมขึ้นอย่างหลากหลาย “ความหมาย” ของพื้นที่ตลอดจนผู้อธิบายความหมายแต่ละชุดนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน โดยมีการเลือกใช้คำอธิบายให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ รูปลักษณะต่างๆของตนแตกต่างกันออกไป

สำหรับเมืองหลวงพระบาง อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ที่มีความหมายสำคัญในฐานะเมืองอันเป็น “ศูนย์กลางทางวัฒนธรรม” ของชาวลาวมาแต่เดิม ทว่าในปัจจุบันปรากฏบทบาทของคณะกรรมการมรดกโลกที่พยายามอธิบายให้พื้นที่เป็น “มรดกโลกของมวลมนุษยชาติ” และปรากฏบทบาทของรัฐที่ใช้ความหมายทั้งสองชุดเพื่อเป็นเครื่องมือรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่บทบาทของภาคธุรกิจเอกชนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวนั้น พยายามต่อรองกับอำนาจของรัฐเพื่อผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นของตน

การสร้าง “การจับจ้องอย่างนักท่องเที่ยว” ของพื้นที่หนึ่งๆ มีกระบวนการที่ซับซ้อนโดยความร่วมมือของคนหลายกลุ่ม นอกจากบทบาทของผู้ให้ความหมายสำคัญสามกลุ่มดังที่ได้กล่าวแล้วยังปรากฏบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะกลุ่มคนที่กำหนดภาพหลักของเมืองหลวงพระบางด้วย ความแตกต่างของการรับรู้ที่คนไทยมีต่อเมืองหลวงพระบางในช่วงเวลาราวหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นพลังของสื่อมวลชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับชาวเมืองหลวงพระบาง ความหมายของพื้นที่และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น พิธีกรรม หรือบุญประเพณีต่างๆ มีรากฐานจากวัฒนธรรมดั้งเดิม และเมื่อมีกลุ่มคนหลายกลุ่มพยายามอธิบายความหมายใหม่ๆแก่พื้นที่ ความสับสนก็เกิดตามมา อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าชาวหลวงพระบางใช้สถานภาพความเป็นเมืองมรดกโลก และการมาเยือนของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพื่อรวมเอาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของตนเข้ากับโลกที่ขยายขอบเขตออกไปจากกรอบการรับรู้เดิม

การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจในการอธิบายความหมายของ “เมืองหลวงพระบาง” กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้น โดยมีการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญสำหรับคนทุกกลุ่ม